

Otázka: Filozofie - vznik, význam, disciplíny, základní přístupy

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Pedrino

FILOSOFIE

- *filein* = láska, *sofie* = moudrost => „**láska k moudrosti**“
- **způsob myšlení**
- vznikla na **přelomu 7. a 6. století př.n.l.**
- soustavné, racionální a kritické **zkoumání skutečnosti**, světa a člověka, nebo i toho, co je přesahuje - metafyzika
- **hledá pravdivé poznání smyslu a dobrého života** a k tomu **využívá prostředky reflexe, racionální argumentace a diskuse**, která vyžaduje určité pojmy
- z filozofie se časem rozvíjejí další vědy, jako například *přírodní vědy*, *matematika* apod.
- pochází z německého myšlení
- není možná **APODIKCE** = nezpochybnitelnost, nenamítnutelnost
- **ÚLOHU FILOSOFIE** vymezil Kant třemi otázkami: *Co mohu vědět?*, *Co mám činit?*, *Co je člověk?*

MÝTUS

- **nejdůležitější předpoklad vzniku filozofie**
- příběh se symbolickým nebo náboženským významem

- mýty lidem zprostředkovávaly názor na svět, přírodu a lidské bytí, vysvětlovaly účel věcí a někdy i původ států, měst, rodů apod.

ZÁKLADNÍ FILOSOFICKÉ PROBLÉMY

- **CO JE TO BYTÍ?** = bytí jednotlivých věcí, hlavně ale bytí světa jako celku
- **BYTÍ** = základní vlastnost jsoucna, skrze niž je jsoucnem

FILOSOFICKÁ TÁZÁNÍ

- neustále trvající proces na rozdíl od otázek, které jsou pouhými střípky, které tvoří tázání

TÁZÁNÍ KOSMOLOGICKÁ

- hledání řádu světa
- **OTÁZKY:**
- Co ovládá přírodu?
- Řídí něco pohyby?
- Co je to změna, pohyb?
- Je svět věčný, nebo má začátek a konec?

TÁZÁNÍ ONTOLOGICKÁ

- tvoří nejobecnější jádro filozofie, ptají se, jak jsoucna jsou (nikoli, jak se nám jeví, že jsou)
- **OTÁZKY:**
- Jak vznikl tento svět?
- Z čeho je tento svět?

TÁZÁNÍ GNOZELOGICKÁ

- zabývají se problémem poznání světa
- ptají se, jak se nám jeví to, co je
- **OTÁZKY:**
- Je svět poznatelný?
- Je-li svět poznatelný, tak do jaké míry?
- Co vlastně poznáváme?

TÁZÁNÍ LOGICKÁ

- souvisí s tázáními gnoseologickými

- neptají se, jestli můžeme poznávat, ale jak správně poznávat
- později se logika z filozofie oddělila a dnes je samostatnou vědní disciplínou

TÁZÁNÍ AXIOLOGICKÁ

- týkají se hodnot (hodnocení) v různých oblastech lidského světa
- hodnoty jsou různé: etické, estetické, ekonomické apod.
- **OTÁZKY:**
- Co jsou to hodnoty a kde se vzaly?
- Do jaké míry jsou hodnoty stálé a do jaké proměnlivé?
- Jaká je hierarchie hodnot?

TÁZÁNÍ ANTROPOLOGICKÁ

- zkoumají podstatu člověka a jeho zvláštní jsoučna
- vychází z axiologických otázek a v mnoha případech se překrývají
- **OTÁZKY:**
- Jaký smysl má existence člověka?
- Jaký smysl mají dějiny?
- Jakou roli hraje jedinec v dějinách?

TÁZÁNÍ ETICKÁ

- etika (nauka o chování) je někdy chápána jako něco, k čemu filozofie směřuje, vyjadřuje praktický význam filozofie pro člověka
- etické problémy se týkají hodnot jednání člověka a posuzování lidských činů z hlediska dobra a zla
- **OTÁZKY:**
- Co je to dobro?
- Co je podstatou lidského štěstí?
- Existuje zlo, nebo zlem chápeme nepřítomnost dobra?

TÁZÁNÍ ESTETICKÁ

- zabývají se „třetím“ způsobem, jímž se člověk „zmocňuje“ světa: 1. způsob praktický, 2. způsob teoretický, 3. způsob estetický
- **OTÁZKY:**
- Proč je něco krásné a něco ohavné?
- Je krásno samo o sobě, nebo je to výsledek našeho vnímání?
- Jakou roli hraje krásno v našem životě?

FILOSOFICKÉ DISCIPLÍNY

DĚLENÍ PODLE ARISTOTELE

- **FILOSOFIE TEORETICKÁ** = fyzika, matematika, metafyzika
- **FILOSOFIE PRAKTICKÁ** = etika, politika

HLAVNÍ DĚLENÍ FILOSOFIE

- **ontologie, gnozeologie, filosofická antropologie**, etika

MEZNÍ DISCIPLÍNY

- filosofie práva, náboženství, techniky, dějin, jazyka, kultury, vědy,...

ONTOLOGIE

- „**teorie bytí**“
- **nauka o bytí**
- „**bytí**“ jednotlivých věcí, ale především bytí světa jako celku
- zabývá se tím, **co je bytí a jsoučno** – věci, které se kolem nás vyskytují, hmota, substance (podstata), čas, prostor, konečno, nekonečno, zákonitost, nutnost, vývoj, kvalita, rozpor apod.
- často se ztotožňuje s metafyzikou
- „*Co je to nic? „Existuje hmota?“ „Jsou věci nutné, nebo nahodilé?“*“

GNOZELOGIE

- **způsob, jak můžeme svět poznávat**
- zabývá se problémem zdrojů, podmínek, **možnostmi a mezemi poznání** (kde jsou hranice poznání)
- dále se zabývá **otázkami pravdy**, která je cílem každého poznání a jejího ověřování
- v současné době je do gnozeologie zahrnována i **HERMENEUTIKA** = teorie interpretace (vysvětlování, výklad) a porozumění textům
- **AGNOSTIK** = myslí si, že poznání něčeho není možné (bez důkazu nevěří v Boha)

ANTROPOLOGIE

- „**filosofie člověka**“

- zabývá se otázkami „**Co je člověk? Kdo jsem já?**“

- říká, že **člověk je víc než věc - něco**, ale i částí člověka je něco jiného

- vztah duše a těla

- jak se má člověk postavit k sobě samému nebo k přírodě

- v současné době staví do popředí **otázku lidské svobody**

- řeší otázku, zda je člověk tvorem racionálním nebo iracionálním

PROBLÉM

- **biologie x kulturní filosofie**: nastal střet mezi těmito směry, S. Freud řekl, ač jsou to *disciplíny kulturní, vede*

nás k *biologii, biologii* zařazuje totiž někam člověka, ale *kulturní filosofie* ho vyřazuje

DALŠÍ FILOSOFICKÉ DISCIPLÍNY

- **LOGIKA** = formy a zákony správného usuzování

- **ESTETIKA** = cit pro krásu, hodnocení světa z hlediska krásy a ošklivosti

- **ETIKA** = teorie morálky, otázky dobra a zla, smysl života apod.

- **FILOSOFIE PŘÍRODY** = výklad podstaty přírody, jejich forem, jevů, změn, snaží se objasnit zákonitosti

přírodního dění

FILOSOFIE A NÁBOŽENSTVÍ

FILOSOFIE

- kritická rozumová věda, nestaví na víře, snaží se dojít k závěrům, hledá, bádá; mnohé problémy nemá

dořešené (Co je po smrti?)

NÁBOŽENSTVÍ

- to, co člověku zjevuje Bůh, je situováno v oblasti nadrozumové; otázky (Co bylo prvotní?, Co je po smrti?) jsou

přesně dány = dogmata - teorie se stala nezměnitelným závěrem a nepřihlíží k podmínkám vzniku či novým

podmínkám

NÁZORY NA VZTAH MEZI FILOSOFIÍ A NÁBOŽENSTVÍM

- nemají spolu nic společného (každá oblast má svou pravdu, své vlastní problémy)
- jsou v protikladu, jedno vylučuje druhé
- mají úzký jednotný vztah
- jsou sice rozdílné, ale mají mezi sebou vztah

VÝZNAM FILOSOFIE

- sjednocení získaných poznatků ze speciálních věd
- formování životního postoje člověka
- vyjasňování smyslu života
- vytvoření morálních i právních pravidel nezbytných pro dobré fungování společnosti

SOUČASNÉ FILOSOFICKÉ PROBLÉMY

- proces globalizace
- ekologická hrozba
- vztah k přírodě
- životní prostředí a jeho ochrana
- problémy spojené s rozvojem vědy a techniky - zbraně, klonování, euthanasie, interrupce,...